

Redaktionelt forord

AF TUE VINTHER-JØRGENSEN, OMRÅDECHEF, DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

De sidste årtier er uddannelse rykket op på den politiske dagsorden. Uddannelse betragtes af mange som svaret – eller i hvert fald en meget vigtig del af svaret – på de udfordringer, globaliseringen stiller Danmark og de øvrige vestlige lande over for. Hvor Danmark tidligere havde en sikker plads i top ti blandt de rigeste OECD-lande, ligger vi nu længere nede på listen, og der er bekymring hos både politikere og fagfolk for, om Danmark sakter agterud i vækst og velfærd.

Dette nummer af Samfundsøkonomen har uddannelse som tema med udgangspunkt i den betydning, som globaliseringsudfordringer har for uddannelsespolitikken. Med udfordringerne følger en optik, hvor uddannelse først og fremmest betragtes som et afgørende konkurrenceparameter. Det gælder ikke kun i forhold til vores nabolande, men også i forhold til vækstøkonomierne i Østen, som ud over lave produktionsomkostninger også tilbyder en stadig mere veluddannet arbejdsstyrke. De fremherskende uddannelsespolitiske diskussioner handler derfor ikke så meget om børnenes og de unges dannelse og individuelle udviklingsmuligheder, men derimod om hvordan uddannelsessystemet kan sikre, at Danmark forbliver et konkurrencedygtigt samfund.

Her er det fx en væsentlig problemstilling, at de nye generationer på arbejdsmarkedet ikke nødvendigvis er bedre uddannet end de generationer, som forlader arbejdsmarkedet. Det samlede uddannelsesniveau stiger med andre ord ikke med samme automatik som tidligere. Derfor bliver det nu en opgave for uddannelsessystemet at sikre, at flest muligt uddanner sig mest muligt, så befolkningens samlede uddannelsesniveau forbliver konkurrencedygtigt.

Ikke kun kvantiteten, men også kvaliteten af undervisning og uddannelse er blevet udråbt til en væsentlig problemstilling, bl.a. som følge af internationale sammenligninger. Får eleverne i folkeskolen lige så meget ud af deres skolegang som kammeraterne i andre lande? Har de videregående uddannelser et internationalt tilfredsstillende niveau, og får de studerende tilstrækkelige og arbejdsmarkedsrelevante kompetencer med sig ud fra uddannelsesinstitutionerne? Spørgsmål, som

tidligere var overladt til skolelærere og professorer, bliver nu genstand for offentlig debat og (forsøg på) regulering.

De politiske beslutningstagere interesserer sig også i stigende grad for værdien og effekten af uddannelse og uddannelsespolitiske initiativer. Selvom ingen sætter grundlæggende spørgsmålstejn ved nødvendigheden af mere og bedre uddannelse, er der alligevel politisk opmærksomhed på, om de store investeringer er givet godt ud eller eventuelt skal målrettes og prioriteres anderledes.

Temadelen af nummeret indeholder fem artikler. Det er ikke muligt at komme hele vejen rundt om et så bredt tema som uddannelse, men de enkelte artikler berører på forskellig vis de nævnte problemstillinger.

Jens Storm og *Maria Svaneborg* giver i den første artikel en status på Danmarks placering i det internationale uddannelseskapløb. Det danske uddannelsesniveau ligger over gennemsnittet, når man sammenligner med andre OECD-lande, men langt fra i toppen. Forfatterne diskuterer perspektiverne for at hæve uddannelsesniveaut, sådan som også den nye regering ønsker med målsætningerne om, at 95 % får en ungdomsuddannelse og 60 % en videregående uddannelse. De sammenligner blandt andet det danske uddannelsessystems evne til at overkomme social arv med andre landes systemer, ligesom de ser på, hvordan udgiftsstrukturen, frafaldsproblematikken og gennemførelsestiderne udfolder sig i forskellige lande.

De tre efterfølgende artikler behandler nogle af de centrale udfordringer i henholdsvis folkeskolen, på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser – og ikke mindst den politiske italesættelse af problemerne med tilhørende reguleringstiltag.

Vibeke Normann Andersen og *Carsten Strømbæk Pedersen* viser i deres artikel om folkeskolen, hvordan elevernes faglige udbytte af undervisningen blev defineret som et nyt policy-problem i 1990'erne i kølvandet på PISA-undersøgelserne og andre internationale sammenligninger, fx af elevernes færdigheder i

læsning. Det politiske svar på de ikke helt tilfredsstillende testresultater har været en stribe tiltag med nye krav om evaluering og kvalitetsudvikling som fællesnævner. Spørgsmålet er, om kravene om evaluering har ført til de ønskede kvalitetsforbedringer, og artiklen diskuterer videre, hvordan lærerne og skolelederne vurderer effekten af den politiske styring.

Christian Helms Jørgensen analyserer i sin artikel bestræbelserne på at sikre, at de unge ikke kun påbegynder en ungdomsuddannelse efter folkeskolen, men faktisk også gennemfører den. Politikkerne har her peget på nødvendigheden af at reducere frafaldet på især erhvervsuddannelserne, hvis færre unge skal ende i restgruppen uden en erhvervsrettet uddannelse. Flere reformer har sigtet på at komme problemet til livs, men forfatteren viser, hvordan skiftende politiske forståelser af problemet har ført til indbyrdes modstridende løsningsmodeller. Han argumenterer derfor for, at man må arbejde ud fra en mere nuanceret forståelse af frafaldet, hvor samspillet mellem de unges ulige sociale baggrund, institutionelle selektionsmekanismer i uddannelsessystemet og sociale eksklusionsprocesser blandt eleverne tages i betragtning.

Christian Moldt og *Martin Sørensen* diskuterer det system for uddannelsesakkreditering, som Folketinget indførte i 2007 for at understøtte globaliseringsstrategiens ambitioner om danske videregående uddannelser i verdensklasse. Systemet skulle sikre, at kvaliteten og ikke mindst arbejdsmarkedsrelevansen af uddannelserne blev styrket gennem eksterne evalueringprocesser. Men ligesom i folkeskolen kan man også på de videregående uddannelser diskutere, om krav om evaluering reelt fører til kvalitetsforbedringer på institutionerne. Forfatterne

gennemgår argumenterne for denne form for styring og argumenterer ud fra et praksissynspunkt for, at det er afgørende, at et akkrediteringssystem bevarer en åbenhed for faglig kompleksitet, hvis det skal afstedkomme læring og udvikling internt på uddannelsesinstitutionerne.

Som afrunding af temanummeret fremlægger *Mie Dalskov Pihl* i sin artikel resultaterne fra flere analyser, som alle viser, at der ikke kun på samfundsplan, men også på individuelt niveau er store fordele forbundet med at tage en uddannelse. De positive effekter gælder både erhvervsuddannelser og videregående uddannelser – og uanset hvilken specifik uddannelse man tager. Erhvervsuddannelserne giver endda økonomisk overskud for samfundet allerede på tidspunktet, hvor de unge afslutter uddannelsen. Forfatteren viser, at det vil give et godt afkast for det danske samfund at investere i at sikre en uddannelse til den restgruppe af unge, som ikke afslutter en kompetencegivende uddannelse efter folkeskolen.

Endelig indeholder nummeret en artikel uden for temaet: Byfornyelse kan medføre drastiske ændringer i beboersammensætningen, hvor områdets svage beboere tvinges ud, hvilket *Indre Vesterbro* er et godt eksempel på. *Mark Esben Martino* og *Rikke Skovgaard Christensen* undersøger den næsten afsluttede byfornyelse af Svømmehalskvarteret på Frederiksberg. De socioøkonomiske forskelle mellem kvarteret og kommunen som helhed er blevet mindre efter indsatsen, men alt tyder på, at ændringerne er meget mere moderate end på *Indre Vesterbro* og at langt færre beboere er blevet tvunget ud.

Rigtig god læselyst!